

Gemeente van Jezus Christus,

‘Mijn ziel prijst en looft de Heer, mijn hart juicht om God, mijn redder!’ Vandaag lezen we het Magnificat met elkaar, het loflied van Maria, het alleroudste Adventslied. Er is in de geschiedenis nogal wat gezegd en geschreven over Maria en het Magnificat. Die geschiedenis waarin wij staan, en de traditie van het geloof dat van generatie op generatie is doorgegeven, heeft grote invloed op hoe wij kijken en lezen. In de kunstgeschiedenis werd Maria vaak neergezet als gehoorzame dienstmaagd. Dat ingetogene, gehoorzaamheid, aanvaarding, berusting: het zijn zomaar wat beelden die bij je op kunnen komen als je aan Maria denkt. Maar het Bijbelse beeld van Maria is zoveel rijker, zo anders ook. In het Lucasevangelie ontmoeten we een vrouw die vastberaden is om God te dienen; een jonge vrouw over wie Gods Geest vaardig wordt; een vrouw die droomt en zingt van recht; de omkering van deze wereld. Een vrouw die niet zwijgen kan.

Donderdag dachten wij met de oecumenische Bonhoeffer-kring na over het Magnificat. Een katholieke dame vertelde me hoe zeer hoe de gedweë Maria centraal had gestaan in haar leven als een archetype voor de ideale vrouw, en hoe ze daar last van heeft gehad. Door met andere christenen het Magnificat te lezen kwam ze in aanraking met de Bijbelse Maria. De Maria die in haar kracht gaat staan en zingt van vrede en echt, die God looft met een vreugdevol hart.

Het Magnificat is een revolutionair lied; een profetisch lied dat de wereld zoals wij die kennen op z'n kop zet: dat eindelijk aan armen recht wordt gedaan, dat machtigen van hun tronen worden gestoten. Maar het loflied van Maria staat niet op zichzelf. Als je het Magnificat nauwkeurig leest, dan kun je daarin een lijn ontdekken... de generaties van sterke vrouwen die Maria zijn voorgegaan. De Bijbel staat vol met lofliederen, met poëtische woorden waarin de Heer gelooft wordt om zijn gerechtigheid, zijn liefde en trouw. Het is zeldzaam dat zulke woorden door vrouwen worden uitgesproken. In Exodus 15 komen we het lied van Mirjam tegen, in 1 Samuël het lied van Hanna en in Richteren 5 het lied van Debora en Barak. En vandaag horen we in Lucas dus ook dat bijzondere loflied van Maria.

Wanneer Maria van de engel Gabriël hoort dat ze zwanger zal worden en een zoon zal krijgen die ze Jezus moet noemen, gaat ze naar haar tante Elisabeth die ook zwanger is. Dit grote geheim moet ze met iemand delen, iemand die haar vreugde, maar ook haar angsten kan meevoelen. Door het bergland van Juda heen, zo vertelt Lucas, reist Maria naar haar tante. In die bijzondere ontmoeting met Elisabeth komt Maria tot een lied, tot een zingen. En daarin staat ze niet alleen. Maria weet zich verbonden met de generaties voor haar, generaties van sterke vrouwen. In haar zingen klinkt het lied van Mirjam en Hanna mee. Wie het Magnificat leest in het licht van de vrouwen die Maria zijn voorgegaan op haar weg, krijgt een heel andere Maria te zien, een Maria die in het verhaal van de aartsmoeders van Israël, haar eigen bestemming vindt, en daarin Gods bevrijding ontdekt.

Ik begin bij Elisabeth, *'elišeba'* in het Hebreeuws. Ze draagt dezelfde naam als de vrouw van Aäron, en is dus, zo vertelt Lucas in vers 1:5, een afstammeling van de 'dochters van Aäron'. Toch doet Elisabeth vooral ook denken aan Sara. Net als Sara, is Elisabeth onvruchtbaar en op hoge leeftijd (Lc 1:7). In een cultuur, waarin de waarde van vrouwen

bepaald werd door hun vruchtbaarheid was dit een groot drama. In het oude Israël werd onvruchtbaarheid als een vloek ervaren. Vrouwen in wie de lijn van generaties gebroken werd, moesten dan ook leven met de angst om verstoten te worden. Elisabeth: ze is beeld van vrouwen die ongewild kinderloos zijn. Vrouwen die zich een hele andere toekomst hadden voorgesteld, voor wie het anders is gelopen en die leven moeten met een groot gemis. Vrouwen die de pijn wegslikken als er weer een kindje geboren is in de vrienden- of kennissenkring, en stilletjes hun eigen pijn overdenken in de diepten van hun hart.

Wat is het dan een wonder als er een keer komt in je leven, als het stille verdriet voorzichtig plaats mag maken voor intense vreugde, een nieuw gevoel van liefde dat zich door het gemis heen loutert. Voor Elisabeth is het goede nieuws te groot en te wonderlijk om te kunnen bevatten. Zou het dan toch waar zijn, dat zij, na al die teleurstellingen, een kindje zal baren? Lucas vertelt in de verzen 24-25, dat Elisabeth zich terugtrekt en vijf maanden in afzondering leeft. En stilletjes fluistert ze in haar hart: 'de Heer heeft zich mijn lot aangetrokken. Hij heeft dit voor mij gedaan opdat de mensen me niet langer verachten'.

Ook voor Maria moet het angstig zijn geweest. Een zwangerschap waar ze helemaal niet op gerekend had, en waar ze zelf niet voor gekozen heeft. Het kan het ook. In het Midden Oosten wordt ook vandaag met scheve ogen gekeken naar meisjes die nog voor hun huwelijk zwanger worden. Vaak moeten zij leven met schande en vernedering. Maria's wereld wordt volledig overhoop gehaald door die woorden van de engel Gabriël. Dat zij zwanger zal worden en dat zij een zoon zal baren die ze Jezus moet noemen. Ze kent de Joods wetten. En ze weet dat Jozef het recht heeft om haar te verstoten.

Toch laat Maria zich niet overmeesteren door angst. En daarin is zij een echte geloofsgetuige. Maria lacht het niet weg. Nee, ze stelt vragen en gaat nadenken. In vers 29 staat er in de Griekse tekst: 'ze overlegde' wat die boodschap te betekenen had. In de stilte van haar hart, gaat Maria bij zichzelf te rade; ze luistert nauwkeurig, en onderzoekt de betekenis van wat ze gehoord heeft. En dan ervaart ze aan haar eigen lichaam, hoe God zijn wonderlijke weg gaat met mensen. Het maakt dat ze ontvankelijk is, dat ze open bloeit en zeggen kan: 'de Heer wil ik dienen'. Hem alleen. Mij geschiedde naar zijn wil.

Wat Maria nu zo bijzonder maakt is niet alleen haar openheid, maar ook haar daadkracht, haar standvastigheid. Maria wordt ook in beweging gezet, om te getuigen van de Enige, en te vertellen hoe de Heer zijn weg met haar gaat. Die beweging komt bij haar op gang, wanneer Gabriël haar vertelt dat voor Gods niets onmogelijk is, en dat haar tante Elisabeth na al die jaren van stil verdriet, eindelijk een kindje verwacht. Ongelofelijk, maar waar.

Maria twijfelt geen moment. Ze verlaat haar huis, zo lezen we in vers 39, en gaat alleen op weg. De 'grote haast' (Gr. *spoudè*) versterkt nog eens de moed en de vastberadenheid waarmee Maria op weg gaat. En dan, bij de aanblik van haar tante, gebeurt er iets dat heel bijzonder is. Het meest wonderlijke geschiedt tussen deze twee vrouwen.

Wanneer Maria het huis binnenstapt, groet ze haar tante met liefdevolle woorden. Groeten gebeurde in de Joodse wereld waarin Maria stond met een vredeswens, het 'sjalom'. Een bevrijdend woord. Bij het horen van dat ene woordje gebeurt er iets bij

Elisabeth. Het kind springt op in haar schoot. En eindelijk voelt ze dat haar kindje leeft. De vreugde neemt bezit van haar, en dan spreekt ook Elisabeth een zegenwens uit: 'gezegend ben je Maria, en gezegend is het kindje in je schoot' (Lc 1:42). Wat is dat ontroerend, zoals Maria en Elisabeth elkaar oprichten, en elkaar sterk maken met hun woorden. Na het horen van de woorden van haar tante, herwint ook Maria haar waardigheid, en vindt ook zij nieuwe kracht. Maria komt tot een zingen, tot een loflied, waarin de generaties van sterke vrouwen, die haar zijn voorgegaan, volop meeklinken.

Het loflied van Maria bestaat uit twee gedeeltes. In het eerste gedeelte staat God centraal en gaat het over Gods barmhartigheid, de weldaden waarmee hij zijn volk bevrijdt. Het tweede gedeelte begint in vers 51. En daar laat Lucas onze blik vallen op deze wereld waarin God een keer wil brengen. Het nieuwe koninkrijk dat in Jezus beginnen zal.

'Mijn ziel prijst en looft de Heer'. Zo begint het lied van Maria. Letterlijk staat er: mijn ziel maakt groot de Heer. Natuurlijk is God al groot: hoe hij de wereld schiep, en hoe hij steeds weer zijn volk bevrijdt. Wat het Magnificat hier wil zeggen is dat Gods glorie doorheen Maria naar de wereld komt. Want als je wat verder leest in het Magnificat, kun je al helemaal de lijnen zien die Jezus zou trekken. Hoe Gods redding in kwetsbare mensen aan het licht komt, en hoe God naar de wereld komt om mensen te bevrijden die verloren lopen, die geen weg meer zien. Weerloos als een lam, en in de kwetsbaarheid van een pasgeboren kind: daarin wordt Gods redding voelbaar en zichtbaar. En Maria getuigt daarvan.

Het lied getuigt van overgave, van vreugde, maar ook van kracht. Het gaat hier niet om een ingetogen Maria, maar om een sterke vrouw, die weet waar ze staat. Een vrouw die haar stem verheft en getuigt hoe God haar gezien heeft. Zij doet dat in aansluiting met Hanna en Mirjam, met de vrouwelijke profetische stemmen uit het eerste Testament. Met Hanna, bezingt Maria hoe haar hart juicht; hoe heilig en verheven de Naam van de Eeuwige is (Lc 1:46; 49; 1 Sam 2:1-2). Maria dankt God voor de veranderingen in haar binnenste, voor het inzicht, voor die nieuwe bestemming die ze ontdekt heeft. 'Zijn minste dienaars', zo noemt zij zichzelf. Maria zal de weg gaan van de dienstbaarheid, en doen wat God van haar verlangt.

En ook daarmee wijst zij vooruit, naar wat komen gaat. Ze laat het spoor zien dat Jezus zal gaan. Boven jezelf uitgroeien is bevrijdend. Zoals iedere Jodin, brengt Maria die bevrijding in verband met de grote bevrijding uit Egypte. We zien dat gebeuren in vers 51, waar Maria's lied zingt over de 'kracht van Gods arm', over die uitgestrekte hand, waarmee de Heer zijn volk generaties geleden uit de diepte van de ellende had getrokken. Zoals God oog heeft gehad voor Israël, dat in angstland onderdrukt werd, en afgedaald is om zijn volk te bevrijden, zo komt hij in Maria naar de wereld toe om ongelukkigen te bevrijden, om mensen die moedeloos zijn en verloren lopen weer recht op hun voeten te zetten.

Maria's lied is ook sterk verbonden met het lied van Mirjam. Mirjam, die aan de oevers van de Rietzee, haar tamboerijn had genomen, en gezongen heeft over Gods wonderlijke macht. We mogen Maria zien als een tweede Mirjam. Want het Griekse Maria, is afgeleid van het Aramese Maryam, de Aramese vertaling van de Hebreeuwse naam Mirjam. En zoals Maria een tweede Mirjam is, zo zal haar kindje een nieuwe Mozes zijn. Haar zoon zal een boodschap brengen van vrede en recht voor alle volken. Haar kind zal, zoals de

profeet Micha voorzegt had, zijn als een herder voor zijn volk. Hij zal een koninkrijk van eeuwige vrede stichten, een rijk waar mensen veilig kunnen wonen en ieder mens naar waarde wordt geschat.

En dat rijk, zo zingt Maria, kenmerkt zich door een omkering van verhoudingen. Wie zich verheven en onaantastbaar wanen, worden verdreven. Met krachtige hand, zal hij de trotsen breken, hun hoogmoed smijt hij aan stukken, de machtigen der aarde haalt hij neer van hun tronen, maar armen en kleinen heft hij omhoog; zoals eens aan de oevers van de Rietzee, toen hij de macht van farao brak. Wie hongerig zijn zullen ruimhartig verzadigd worden; wie alles bezaten zullen met lege handen staan (vv. 51-53). En ook daarin hoor je al de stem van de Messias. Want steeds gaf hij mensen brood, en sprak hij tot de harten van mensen, om nederig te zijn met de armen en de weduwen. Om juist aan hun zijde te gaan staan.

Wat heb je een sterk geloof als je op de meest donkere momenten zeggen kan: mijn ziel maakt groot de Here! Hem zal ik dienen, ik zal gaan op zijn weg. Maria en Elisabeth ontdekken in elkaar de kracht om eindelijk recht te staan. Om een nieuw lied te zingen. En daarin weten zij zich opgenomen in een rij van vrouwen die staan op de keerpunten van Israëls geschiedenis. In deze vrouwen verwekt God een nieuw begin, in hen opent zich een nieuwe toekomst.

Mogen wij steeds weer geraakt worden door vrouwen als Elisabeth en Maria. Mogen wij in het spoor van deze sterke vrouwen een verwachtingsvol antwoord geven dat ruimte maakt waar licht uit liefde geboren wordt. Mogen wij ons overgeven aan de belofte dat een nieuwe dag zal gloren; dat een nieuwe toekomst zich steeds weer opent. Dat wij vol worden om wat ons door generaties van vrouwen is voorgezegd:

Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven. Verhef dan je hart en zing: Prijs de Heer, en maak groot zijn Naam. Want Hij heeft oog voor ons. Hij ziet wat er leeft in onze harten en Hij ziet het met genade aan. De toekomst is al gaande. In hem ontspruit een nieuwe dageraad. Ook vandaag moeten wij dit lied blijven zingen. Een lied van hoop, licht dat door het duister breekt. Mensen die weer recht staan. Mijn ziel maakt groot de Here. Geloofd is zijn heilige Naam!

Amen.